

Examen VWO

2022

tijdvak 3
woensdag 6 juli
9.00 - 12.00 uur

Griekse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 18 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 30 νεφεληγερέτα

Het gebruik van bijvoeglijke naamwoorden als νεφεληγερέτα is kenmerkend voor het epos.

- 3p 1 a Noteer de gebruikelijke benaming voor een dergelijk bijvoeglijk naamwoord.
- b Citeer twee van dergelijke Griekse bijvoeglijke naamwoorden uit de regels 40-47 (ὄπότε t/m Πριάμοιο).

Regel 31 Δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες

en regel 35 ὦμόν βεβρώθοις Πρίαμον Πριάμοιό τε παῖδας

- 2p 2 a Noteer de gebruikelijke benaming voor versdelen die identiek of bijna identiek zijn.
- b Beschrijf in eigen woorden de verklaring voor het herhaaldelijk gebruik van identieke of bijna identieke versdelen in de orale poëzie. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 37 τοῦτό γε νεῖκος

De oorzaak van dit conflict is, dat Zeus van Troje houdt en dat Hera Troje haat.

- 2p 3 a Noteer in eigen woorden de reden die Zeus zelf noemt voor zijn liefde voor Troje. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 49 ἡμεῖς).
- b Noteer de reden waarom Hera Troje haat. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 43 δῶκα

Dit heeft Zeus gedaan in het voorafgaande (vanaf regel 34 Εἶ).

- 1p 4 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 34 Εἶ) het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 57 Ἀλλὰ t/m ἀτέλεστον

Deze regel wordt door J. van Gelder als volgt vertaald:

Toch mag de moeite die ik mij geef niet zonder gevolg blijven.

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Grieks niet geheel overgenomen.

- 2p 5 a Leg dit uit met betrekking tot πόνον. Ga in je antwoord in op zowel het Grieks als de vertaling.
- b Noteer de naam van het stilistisch middel dat in het Grieks is gebruikt en dat ook in de vertaling is toegepast.

Regel 70-72 Αἶψα t/m δηλήσασθαι

In het werk *Politeia* van de Griekse filosoof Plato betoogt Socrates:

Verhalen waarin goden tovenaars zijn die zelf een andere gedaante kunnen aannemen en in woord en daad tegen mensen liegen om hen om de tuin te leiden, mogen onze kinderen in de opvoeding niet te horen krijgen.

In het vervolg van tekst 1 (niet in dit examen afgedrukt) gaat Athene precies datgene doen wat Socrates afkeurt, en tegen het eind van de *Ilias* vertoont Athene nogmaals dit gedrag.

- 2p 6 Beschrijf in eigen woorden voor elk van beide gevallen wie er door Athene misleid wordt en beschrijf voor elk van beide gevallen wat zij met die misleiding wil bereiken.

Regel 74 βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα

- 2p 7 a Schrijf regel 74 over en scandeer deze regel.
b Leg uit op basis van het metrum, waarom in deze regel de vorm Οὐλύμποιο is gebruikt in plaats van Ὀλύμποιο.

Tekst 2

Regel 434-437 **Stokstijf t/m gebogen**

De primaire functie van deze vergelijking is illustratie van het roerloos stilstaan van de paarden.

- 1p 8 Beschrijf in eigen woorden een van de secundaire functies van deze vergelijking. Baseer je antwoord op de inhoud van deze vergelijking.

De dichter K.P. Kavafis schrijft in zijn gedicht *De paarden van Achilles*:
Toen zij zagen dat Patroklos gedood was,
hij, zo dapper, zo krachtig en zo jong,
begonnen de paarden van Achilles te wenen;
hun onsterfelijke natuur kwam in opstand
tegen het werk van de dood dat zij aanschouwden.
Zij schudden met hun hoofden, wuifden met de lange manen,
stampten op de aarde met hun hoeven en treurden
om Patroklos.

De beschrijving door Kavafis wijkt in enkele opzichten af van de beschrijving in tekst 2.

- 2p 9 a Met welk element in tekst 2 vormt de beschrijving door Kavafis een tegenstelling? Ga in je antwoord in op zowel tekst 2 als de beschrijving door Kavafis.

In dit gedicht noemt Kavafis enkele elementen van het verhaal die niet in tegenspraak zijn met iets wat Homerus in tekst 2 vertelt, maar die door Homerus in tekst 2 niet expliciet genoemd worden, bijvoorbeeld de naam van Patroclus en het feit dat hij gedood is.

- b Beschrijf in eigen woorden een ander element van het verhaal dat door Kavafis genoemd wordt en dat door Homerus in tekst 2 niet expliciet genoemd wordt, maar dat ook niet in tegenspraak is met iets wat Homerus in tekst 2 vertelt.

Tekst 3

Regel 748-750 Ἐκτορ t/m αἴση

- 3p 10 a Citeer uit deze regels het Griekse tekstelement dat een tegenstelling vormt met ζῶός περ ἐὼν (regel 749).
- b Noteer een gegeven waarop Hecabe's opmerking in regel 749 (ἦ μὲν t/m θεοῖσιν) gebaseerd kan zijn. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- c Beschrijf in eigen woorden het gegeven waarop Hecabe haar opmerking in regel 750 (οἱ t/m αἴση) baseert. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 759 κατέπεφνε).

Regel 751-756 ἄλλους t/m ὡς

De werkwoordsvormen ἐξέλετο (regel 754), ῥυστάζεσκειν (regel 755) en ἔπεφνες (regel 756) verwijzen naar verschillende momenten in het verhaal.

- 2p 11 a Noteer deze drie werkwoordsvormen in chronologische volgorde, van eerder naar later.

De handeling die beschreven wordt met het werkwoord ῥυστάζεσκειν wordt door Hecabe aangemerkt als zinloos.

- b Citeer uit de regels 751-756 (ἄλλους t/m ὡς) het Griekse tekstelement waarmee Hecabe dit duidelijk maakt.

Regel 749-759 ἢ μὲν t/m κατέπεφνε

Deze passage kan inhoudelijk ingedeeld worden in vier onderdelen.

- 3p 12 Noteer voor elk van deze vier onderdelen het nummer van de regel waarmee het begint en noteer bij elk onderdeel een kort kopje dat de inhoud samenvat. Gebruik bij voorkeur in totaal niet meer dan 30 woorden.

Regel 761 Ἑλένη τριτάτη

- 2p 13 a Noteer de namen van de eerste twee personen en noteer van elk van beiden de familierelatie die zij met Hector hadden. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Leg uit dat het begrijpelijk is dat ook Helena een klaagrede houdt. Baseer je antwoord op de inhoud van Helena's rede.

Regel 766 ἐξ οὗ t/m πάτρης

- 2p 14 Beschrijf de aspectswaarde van elk van beide werkwoordsvormen in deze regel. Ga in je antwoord in op de betekenis van beide werkwoordsvormen.

Regel 768-772 ἀλλ' εἶ t/m ἐπέεσσι

In boek 3 van de *Ilias* zegt Priamus tegen Helena:

Jij hebt voor mij niet de schuld - 't zijn de goden geweest die mij deze tranen verwekkende strijd met het volk der Achaiërs bezorgden.

- 2p 15 a Citeer uit de regels 768-772 (ἀλλ' εἶ t/m ἐπέεσσι) het Griekse woord waaruit blijkt dat Helena aan dergelijke opmerkingen van Priamus terugdenkt.
- b Verdedig de stelling dat de toevoeging ἡ ἔκυρή (regel 770) in dit gezelschap niet tactvol is.

Regel 778 **voer nu hout aan naar de stad**

- 1p 16 Beschrijf het verband tussen deze woorden en de slotscène van de *Ilias*.

Let op: de laatste vragen en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Afbeelding 1

De schildering op afbeelding 1 is gemaakt in de achtste eeuw voor Christus en stelt een rouwscène voor.

- 3p 17 a Komt deze datering overeen met de tijd waarin het verhaal van de *Ilias* zich afspeelt of met de tijd waarin Homerus vermoedelijk leefde? Verklaar je keuze door in te gaan op beide alternatieven. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Welk van de volgende drie citaten uit tekst 3 past het best als beschrijving van de situatie op afbeelding 1? Leg uit waarom het door jou gekozen citaat het best past en leg voor elk van beide andere citaten uit waarom het niet goed past.
- 1 γόον δ' ἀλίσστον ὄρινε (regel 760)
  - 2 Ἐλένη τριτάτη ἐξήρχε γόοιο (regel 761)
  - 3 ἐπὶ δ' ἔστενε δῆμος ἀπείρων (regel 776)

Algemeen

Over een boek van C. Alexander, *De oorlog die Achilles het leven kostte*, schrijft een recensent:

Voor C. Alexander is Homerus een historische figuur, die de 'epische traditie' heeft omgevormd tot een gedicht met een duidelijke boodschap: dat de oorlog een zinloze catastrofe is met een vernietigende uitwerking op ieder die erbij betrokken is.

- 2p 18 a Beschrijf een kenmerk van de inhoud van de *Ilias* waarop de opvatting gebaseerd kan zijn dat de *Ilias* een gedicht is met "de boodschap dat de oorlog een zinloze catastrofe is".
- b Leg uit dat de opvatting "dat de oorlog een zinloze catastrofe is" strijdig is met het homerische heldenideaal.

Tekst 4

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 4.

- 37p Vertaal de regels 41 t/m 58 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.